

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 3, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 338.434

*Т. О. Шматковська,
к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк
А. О. Барчук,
студентка інституту економіки та менеджменту,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк*

РОЛЬ ІНТЕГРОВАНІХ АГРОФОРМУВАНЬ В ПОКРАЩЕННІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРОВИРОБНИЦТВА

*T. O. Shmatkovska,
Ph.D. in Economics, Associate Professor of Department of accounting and audit,
Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk
A. O. Barchuk,
student of the Institute of Economics and Management,
Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk*

THE ROLE OF INTEGRATED AGRICULTURAL GROUPS IN THE FINANCIAL INFRASTRUCTURE OF AGRICULTURAL PRODUCTION IMPROVING

В статті встановлено, що об'єднання зусиль різних організаційно-правових форм господарювання за посередництва інтеграційних процесів із обов'язковим залученням компонентів фінансової інфраструктури надає можливість сформувати налагоджену систему взаємодопомоги та взаємодтримки сільськогосподарських товаровиробників. Окреслено, що розвиток таких процесів обумовить появу можливості зменшення транзакційних витрат шляхом досягнення синергетичного ефекту спільної (групової) взаємодії партнерів, що функціонують у межах інтегрованого агроформування.

Виявлено, що розвиток таких процесів сприятиме поступовому налагодженню системності у функціонуванні не лише новостворених інтегрованих структур на засадах інтенсивного залучення елементів фінансово-кредитної інфраструктури, а й аграрного сектору загалом.

В публікації узагальнено, що завдяки сприянню виваженого поєднання функцій державного регулювання з дією ринкових механізмів можливо сформувати умови гармонізації потреб та інтересів сільгоспвиробників, шляхом забезпечення інтегрування їх діяльності із обов'язковим залученням елементів фінансово-кредитної інфраструктури агросектору.

The article defines, that combined efforts of different organizational forms of management mediated by integration processes together with the components of the financial infrastructure involvement give the opportunity to form established system of mutual assistance and support to agricultural producers. The article also outlines, that the development of such processes will specify the opportunities for reducing transaction costs by achieving synergistic effect of joint (group) interaction of partners that operate within one integrated agricultural formation.

It was found, that the development of these processes contributes to the gradual establishment of consistency in the functioning of not only the new integrated structures, based on intensive involvement of financial and credit infrastructure elements, but also of the agricultural sector as a whole.

The publication summarizes, that the promotion of balanced combination of state regulation features with the market mechanisms may form conditions for farmers needs and interests harmonization by ensuring the integration of their activities together with the obligatory participation of financial and credit infrastructure elements of the agricultural sector.

Ключові слова: *фінансова інфраструктура; інтегровані агроформування; фінансові ресурси; агроінтеграційні процеси; сільськогосподарські виробники; синергетичний ефект; транзакційні витрати; паритетні засади функціонування; диверсифікація джерел фінансування; мінімізація фіскального тиску.*

Key words: *the financial infrastructure; the integrated agrarian associations; the financial resources; the agrointegration processes; agricultural producers; a synergistic effect; the transaction costs; a parity basis functioning; the diversification of sources of financing; minimization of fiscal pressure.*

Постановка проблеми. За умов перманентних економічних перетворень в аграрній сфері, проблематика фінансово-кредитного забезпечення агроформувань набула особливої актуалізації. Незважаючи на проведені заходи, процес кредитування агроформувань є значно ускладненим, динаміка процентних ставок залишається недостатньо невідпорядкованою проведенням профільними органами заходами щодо їх регулювання, а теоретико-методичні підвалини цих процесів не відповідають сучасним вимірам економічного простору.

В сформованій ситуації особливої гостроти набуває проблематика розбудови належної фінансово-кредитної інфраструктури як одного із найпотужніших стабілізаційних важелів та напрацювання інструментарію щодо спрямування в агросектор необхідних ресурсів фінансово-кредитного призначення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Роль та місце фінансової інфраструктури в системі фінансово-кредитного забезпечення функціонування агроформувань займають чільне місце у дослідженнях багатьох українських та зарубіжних вчених, серед яких плідно працюють Вініченко І. І. [1], Голева О. І. [2], Іванова Т. В. [3], Кудряшов В. П. [4], Лузан Ю. Я. [5], Стукач В. Ф. [6], Ускеленова А. Т. [7] та багато інших.

Необхідно наголосити, що важливою складовою функціонально-цільової моделі розбудови фінансово-кредитної інфраструктури агросектору мають бути інституційні складові, які здійснюють інформаційно-фінансове посередництво та нормативно-правове регулювання відносин між учасниками ринку. Вважаємо, що окреслене проблемне поле вимагає формування нових вимірів і підходів щодо здійснення пошуку шляхів адаптації та інноваційної якісної перебудови й окреслення горизонтів подальшого розвитку фінансово-кредитної інфраструктури з урахуванням викликів і запитів сьогодення.

Проте за реалій сучасності ця проблематика є дослідженою лише фрагментарно, що обумовлює необхідність подальших розвідок та підтверджує актуальність даної публікації.

Метою статті є дослідження потреби, ролі та значення інтегрованих агроструктур як своєрідної інституційної складової, необхідність якої є беззаперечною для розбудови та покращення функціонування фінансово-кредитної інфраструктури агросектору.

Виклад основного матеріалу. В нинішньому конкурентному економічному середовищі, в умовах членства України в СОТ, структуризація аграрного підприємництва потребує появи агроформувань, які зможуть забезпечити високі якісні показники функціонування та розвинути конкурентні переваги не лише на внутрішньому, але й на зовнішніх ринках. У таких умовах набуває все більшої очевидності завдання розвитку співробітництва інституцій, що входять до фінансової інфраструктури з інтегрованими господарськими формуваннями як основи забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку кожного з учасників інтегрованих агроструктур.

Об'єднання зусиль різних організаційно-правових форм господарювання за посередництва інтеграційних процесів із обов'язковим залученням компонентів фінансової інфраструктури надає можливість сформувати налагоджену систему взаємодопомоги та взаємопідтримки сільськогосподарських товаровиробників, що поєднує переваги функціонування особистих господарств і великотоварного виробництва.

Важливо, що підвищення результативності інтегрованого функціонування господарюючих формувань забезпечується завдяки появі та розвитку нових джерел конкурентних переваг, зокрема, шляхом налагодження більш узгодженої та централізованої діяльності відповідних підрозділів вдається досягти загального зміцнення матеріально-технічного та фінансово-кредитного забезпечення інтегрованої агроструктури.

Вважаємо, що розвиток міждгалузових взаємовідносин можливо забезпечити шляхом формування вертикальних інтеграційних агроструктур, функціонування яких сприятиме поступовому налагодженню партнерства зі сферами, в яких оборот капіталу є швидшим, а норма прибутку – вищою (сервісне обслуговування, переробка та реалізація), уникненню невігідного (а в окремих випадках – збиткового) співробітництва із випадковими та тимчасовими посередниками. Окрім того, розвиток таких процесів обумовить появу можливості зменшення трансакційних витрат шляхом досягнення синергетичного ефекту спільної (групової) взаємодії партнерів, функціонуючих у межах інтегрованого формування. Вважаємо, що можливість економії на витратах ринкових трансакцій, у зв'язку із недостатньою розвиненістю ринкової фінансової інфраструктури, є досить суттєвою перевагою інтегрованих економічних відносин.

Суть пропонованої нами моделі інтеграційних зв'язків полягає в співробітництві партнерських структур, які, зберігаючи юридичну та економічну самостійність, на умовах договору та за посередництва товарно-грошових відносин забезпечують оптимізацію кінцевих результатів функціонування та максимізацію прибутковості інтегрованої діяльності.

Розвиток інтеграційної економіки з метою налагодження співробітництва щодо спільного виробництва, зберігання, переробки та реалізації отриманої продукції на партнерських засадах доцільно, вважаємо, здійснювати саме на основі договору, який дозволить уникнути небажаних наслідків менш фінансово стійким і незахищеним учасникам таких агроструктур.

Доцільно зауважити, що контрактна форма інтеграційних взаємовідносин передбачає повну економічну самостійність кожного із формувань (первинних структур), що погоджуються здійснювати господарську діяльність на основі взаємовигідного співробітництва через інтеграцію. В зв'язку із цим, економічні взаємини між партнерами доцільно налагоджувати за аналогією їх побудови із зовнішніми контрагентами. Така модель співробітництва дозволяє зберегти за первинними структурами права та статус самостійної юридичної особи, мати або за необхідності швидко відкрити розрахункові та інші рахунки в банківських установах, безперешкодно дотримуватися вимог внутрішньої статутної документації тощо. Окреслена схема контрактних економічних взаємин повинна базуватися на системі попередньо узгоджених та укладених із усіма партнерами (первинними структурами), що здійснюватимуть діяльність у складі інтегрованого формування, договорів, у яких доцільно погодити більшість спірних моментів та визначити напрями виробничого та фінансово-економічного розвитку співробітництва у перспективі.

Оскільки однією із домінуючих цільових засад становлення інтеграційних економічних відносин в аграрному секторі є мінімізація недоцільних та необґрунтовано завищених трансакційних витрат, що виникають у результаті розвитку дезінтеграційних процесів, засилля надмірної кількості ринкових посередників тощо, то економічна доцільність формування координаційної служби, на наше переконання, стає очевидною та не потребує додаткового обґрунтування. Важливо відзначити, що, на відміну від багаточисельних ринкових посередників, діяльність координаційного центру побудована на засадах безприбутковості, некомерційності та спрямована на представлення економічних інтересів виключно учасників інтегрованої агроструктури. Розробка і впровадження координаційних заходів націлена на забезпечення налагодження оптимального механізму реалізації на партнерських засадах економічних інтересів учасників інтеграційних процесів шляхом розвитку та підвищення ефективності виробництва, мінімізації витрат на ринкові трансакції, забезпечення зменшення ресурсомісткості кінцевої продукції та надходження її до споживачів у широкодоступному ціновому і високоякісному асортиментному діапазоні.

Виходячи із викладеного, діяльність такої служби необхідно налагоджувати, базуючись на принципах системності, оперативності, мобільності та прозорості функціонування.

Так, запропонована система товарної підтримки діяльності особистих селянських господарств повинна передбачати можливість упровадження механізмів зростання якісних показників виробленої в них продукції, а тому – володіти стимулюючим на якість впливом. Розробка засобів сприяння підвищенню якісних характеристик продукції особистих селянських господарств можлива, на нашу думку, шляхом забезпечення його фінансової підтримки на засадах диверсифікації джерел фінансування впровадження інновацій та прогресивних технологій ведення господарської діяльності, тобто через поєднання можливостей надання пільгових готівкових і безготівкових ресурсів не лише банківськими установами та фінансовими структурами, а й за сприяння спеціальних бюджетних фондів фінансово-кредитної підтримки сільгоспвиробників як загальнодержавного, так і місцевого підпорядкування та розвитку кредитної сільськогосподарської кооперації. За таких умов і в результаті достатнього розвитку пільгового сільгоспкредитування вдається досягти стабілізації фінансового стану інтегрованого утворення та функціонуючих у його складі сільгоспформувань.

Вважаємо за доцільне наголосити на значній обмеженості та непослідовності ролі державних органів у сприянні розвитку інтеграційних процесів, у тому числі безпосередньо за використання економічних методів. Зокрема, переважна більшість запропонованих державних заходів носить лише декларативний, формальний характер. На нашу думку, така ситуація є неприпустимою, адже завдяки сприянню виваженого поєднання функцій державного регулювання з дією ринкових механізмів можливо сформувати умови гармонізації потреб та інтересів сільгоспвиробників, шляхом забезпечення інтегрування їх діяльності. Серед пріоритетних напрямів держпідтримки, вважаємо за доцільне виділити необхідність формування на пільгових умовах кредитної та податкової політики, сприяння розвитку консультативно-дорадчого забезпечення новосформованих агроструктур, що функціонуватимуть на інтеграційних засадах. Особлива роль у становленні сільськогосподарського інтегрування відводиться формуванню чітко цілеспрямованого та належним чином змістовно наповненого консультативного забезпечення, яке можливо здійснити завдяки підтримці функціонування регіональної мережі дорадництва [8; 10].

Окрім того, серед напрямів державної підтримки розвитку інтеграційних процесів особливе значення, на нашу думку, відіграватиме запровадження пільгових умов оподаткування та тимчасової мінімізації фіскального тиску на структури, що функціонують на інтеграційних засадах і впроваджують у господарську діяльність інноваційні прогресивні технології, передові засоби виробництва, новітні техніко-технологічні процеси, завдяки яким вдається забезпечити зниження показників ресурсомісткості та підвищення якісних характеристик виробленої продукції. Такі недоустрімані до бюджету кошти пропонуємо зараховувати на спеціально відведені рахунки інтегратора, чітко визначити та виписати у нормативних документах порядок їх використання виключно з метою впровадження передових надбань науково-технічного прогресу в аграрній сфері. Разом з тим, на нашу думку, доцільно обумовити порядок звітування податковим органам щодо напрямів використання таких пільгових фінансових ресурсів.

В підсумку зауважимо, що зміст партнерських інтеграційних економічних відносин на всіх етапах співробітництва має базуватися та виходити з акцій, суть якої полягає у необхідності впровадження механізмів, які зможуть забезпечити отримання рівновеликих доходів на вкладені у спільну господарську діяльність рівновеликі ресурси. Вважаємо, що розвиток таких взаємин сприятиме поступовому налагодженню системності у функціонуванні не лише новостворених

інтегрованих структур на засадах активного залучення елементів фінансово-кредитної інфраструктури, а й аграрного сектору загалом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Переваги, яких вдається досягти за результатами функціонування інтегрованих агроформувань, свідчать про беззаперечну доцільність і необхідність сприяння інтеграційним процесам. Формування дієвих конкурентоспроможних бізнес-структур на засадах взаємовигідного співробітництва партнерів, здійснюючих виробництво та реалізацію сільськогосподарської продукції, забезпечення оптимізації управлінських процесів, маневрування ресурсним потенціалом, (зокрема фінансовими і трудовими його компонентами), стабілізації та стійкості поступального розвитку, покращання якості й асортименту готової продукції, максимізації прибутковості, можливо досягти лише шляхом і за умов продуманої координації дій, узгодження та реалізації спільних інтересів кожного із учасників інтегрованих агроформувань із обов'язковим залученням до їх діяльності структурних компонентів фінансово-кредитної інфраструктури агросектору [9; 10].

Вважаємо, що запропоновані розробки щодо напрямів і шляхів відновлення інтеграційних процесів спроможні забезпечити збалансовану реалізацію економічних інтересів кожного з їх учасників і сформувати цілісну систему агробізнесу на інноваційних засадах. Розроблені механізми інтегрування сільськогосподарського підприємництва із обов'язковим залученням структурних компонентів фінансової інфраструктури можуть бути успішно імплементовані у функціонування аграрного сектору переважної більшості регіонів за умов проведення певного корегування щодо їх профільних економічних особливостей. Окрім того, інтеграційні процеси надають можливість перейти на якісно новий рівень розвитку, створюють потужний імпульс для формування прогресивних тенденцій інноваційного трансформування агробізнесу в цілому.

Література.

1. Вініченко І. І. Удосконалення інвестиційного процесу на основі кооперації та агропромислової інтеграції / І. І. Вініченко // Економіка та держава. – 2007. - № 2. – С. 33-36.
2. Голева О. И. Понятие экономического пространства в исследовании финансовой инфраструктуры региона / О. И. Голева // Современные наукоёмкие технологии. – 2008. - № 1. – С. 102–104.
3. Иванова Т. Б. Становление, особенности и совершенствование финансовой инфраструктуры в экономике России : Автореферат на соискание ученой степени доктора эконом. наук. Специальность 08.00.10 – «Финансы, денежное обращение и кредит». – Москва, 2005. [Электронный ресурс]. – Режим доступа з: <<http://www.dissercat.com/content/stanovlenie-osobennosti-isovershenstvovanie-finansovoiinfrastruktury-v-ekonomike-rossii>>.
4. Кудряшов В. П. Курс фінансів : навч. посіб. / В. П. Кудряшов. – К. : Знання, 2008. – С. 22-26.
5. Лузан Ю. Я. Удосконалення ринку фінансових послуг як передумова розвитку аграрного виробництва / Ю. Я. Лузан // Економіка АПК. – 2009. - № 8. – С. 69-74.
6. Стукач В. Ф. Финансово-кредитная инфраструктура регионального АПК / В. Ф. Стукач, И. А. Флейклер. – Омск : Изд-во ФГОУ ВПО ОмГАУ, 2007. – 200 с.
7. Ускеленова А. Т. Инфраструктурное обеспечение как фактор устойчивого развития. [Электронный ресурс]. – Режим доступа з: <http://sciencebea.narod.ru/2011/ekonom_2011_16/uskelenova_inf.htm>.
8. Шматковська Т. О. До питання фінансово-кредитного забезпечення інтегрованого функціонування сільськогосподарських виробників / Т. О. Шматковська // Вісник Львівського національного аграрного університету : економіка АПК. – 2009. – № 31 (2). – С. 48–51. [Електронний ресурс]. – Режим доступу з <<http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/3571>>.
9. Шматковська Т. О. Інтеграційні процеси в агросекторі / Т. О. Шматковська // Стратегічне управління національним економічним розвитком : [колективна монографія] / За заг. ред. О. В. Кендюхова. – Донецьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2013. – Т. 2. – С. 286–293. [Електронний ресурс]. – Режим доступу з <<http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/3169>>.
10. Шматковська Т. О. Розвиток інтеграційних процесів в агросекторі / Т. О. Шматковська // Теорія та практика управління економічним розвитком : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 22-24 листопада 2012 року). – В 3 т. – Т. 1. – Донецьк : ООО «Фирма «Друк-Инфо», 2012. – С. 333–334. [Електронний ресурс]. – Режим доступу з <<http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/3168>>.

References.

1. Vinichenko, I. I. (2007), "An improvement of investment process is on the basis of cooperation and agroindustrial integration", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 33-36.
2. Goleva, O.I. (2008) "Concept of economic space in the study of financial infrastructure in the region", *Sovremennye naukoemkie tehnologii*, vol. 1, pp.102-104.
3. Ivanova, T. B. (2005), "Formation, features and improving the financial infrastructure in the Russian economy", Ph. D. Thesis, Finance, monetary circulation and credit, Moscow, [Online], available at: <http://www.dissercat.com/content/stanovlenie-osobennosti-isovershenstvovanie-finansovoiinfrastruktury-v-ekonomike-rossii>.
4. Kudryashov, V. P. (2008), *Kurs finansiv* [Course finansiv], Znannia, Kyiv, Ukraine.
5. Luzán, Y. Y. (2009), "Improvement of market of financial services as pre-condition of development of agrarian production", *Ekonomika APK*, vol. 8, pp. 69-74.
6. Stukach, V. F. (2007) "Finansovo-kreditnaja infrastruktura regional'nogo APK" [Financial and credit infrastructure of regional agriculture], Univ FSEIHPE OmGAU, Omsk.
7. Uskelenova, A. T. (2011), "Infrastructural maintenance as a factor of sustainable development", [Online], available at: http://sciencebea.narod.ru/2011/ekonom_2011_16/uskelenova_inf.htm.
8. Shmatkovska, T. O. (2009), "To the question of the financially-credit providing of the integrated functioning of agricultural producers", *Visnyk Lvivs'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu : ekonomika APK* vol. 31(2), pp.48-51, [Online], available at: <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/3571>.
9. Shmatkovska, T. O. (2013), "Stratehichne upravlinnia natsional'nym ekonomichnym rozvytkom", [Strategic management national economic development], 2rd ed, pp. 286-293, [Online], available at: <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/3169>.
10. Shmatkovska ,T. O. (2012), "Development of integration processes in agrosector", *Teoriia ta praktyka upravlinnia ekonomichnym rozvytkom* [A theory and practice of management of the economic development], Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsia [International research and practice conference], Kyiv, Ukraine, 22-24 november, pp. 333-334, [Online], available at: <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/3168>.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"